

A védelem formái

Kapcsolattartás a védő és a terhelt között

A védői tevékenység hatékonyságához elengedhetetlenül szükséges a terhelttel való érdemi kapcsolatfelvétel és -tartás. A szabadlábban levő terheltek esetében ezzel kapcsolatban nem merül fel olyan kérdés, amit vizsgálni kellene, a fogvatartottaknál azonban annál inkább. A jelenlegi magyar szabályozás szerint több helyen lehet végrehajtani fogvatartást, amibe beleértendő az őrizet és az előzetes letartóztatás, valamint új intézményként – 2000. március 1-jétől – a házi őrizet, mint a lakhelyelhagyási tilalom speciális formája. Felnőttkorúak esetében büntetés-végrehajtási intézetben vagy rendőrségi fogdában, katonák esetében katonai fogdában, míg fiatalok esetében a büntetés-végrehajtási intézeten és a rendőrségi fogdán kívül lehetőség van javítóintézeti elhelyezésre.

Az új Be. szabályozása szerint a legsúlyosabb kényszerintézkedés végrehajtására a büntetés-végrehajtási intézet lesz a fő szabály, a rendőrségi fogda a kivételes, miután egyértelművé vált, hogy az előzetes letartóztatottak helyzete a rendőrségi-katonai fogdában hátrányosabb, mint az intézetekben, ráadásul a fogdák java része¹ nem felel meg a nemzetközi követelményeknek.

A védő és a (fogvatartott) terhelt kapcsolattartása a helykülönbségeken kívül három fő kontaktforma köré csoportosul, nevezetesen a személyes kapcsolattartásra, a levelezésre és a telefonálásra.

Személyes kapcsolat

Az első problémakör a kapcsolatfelvételhez kötődik. Már ez is nehézséget jelenthet mind a terheltnek, de különösen a védőnek². Az első kérdés, mikor léphet kapcsolatba a terhelttel a védő. A háromnapos kötelező védői kirendelési időtartam, illetve határnap, ami a hatóságot terheli, csak késedelmes védői bekapcsolódást tesz lehetővé. Az időhatáron kívül gondot jelent maga a kapcsolatfelvétel, hiszen a fogvatartott nem tud meghatalmazást adni, levélbeli vagy telefonüzenetet nem írhat a még nem létező védőnek, esetleg hozzátartozó híján az értesített védőjelölt, netán önkéntesen fellépő védőüggyvéd³ nem rendelkezik megbízással, így azt felmutatni sem tudja, ebből adódóan nem tud belépni egyik intézménybe sem. Az őrizetben levő terheltek pedig jogszabályi kötelezettség híján szinte nem is találkoznak a védővel⁴.

A kapcsolatfelvételt követő kapcsolattartás esetében is fellelhetők mind jogszabályi, mind jogalkalmazói hiányosságok. Mind az általam⁵ mind a mások által elvégzett empirikus⁶ felmérések azt igazolták, hogy a fogvatartott terheltekkel való védői kapcsolattartás egyenetlen, különösen a kirendelt védők által végzett tevékenység kifogásolható. A *Védő a büntetőeljárásban* c. PhD értekezésem adatgyűjtése során 1998/1999-ben, 1273 ügyirat áttekintésén túlmenően kérdőíves felmérést végeztem jogalkalmazók (bíró, ügyész, ügyvéd, rendőr) és fogvatartottak körében.

Ennek egyrészt oka azon jogszabályi gyengeség, hogy a kirendelt védő nem kap javadalmazást, de költségtérítést sem a kapcsolattartásra. Nem térítik sem munkaidejét, sem az utazással, esetleges szállással kapcsolatos kiadásait. Csakúgy nem, mint külföldi terhelte esetében az elengedhetetlenül szükséges tolmács díját sem. Így utóbbi esetében vagy maga biztosítja azt, netán nyelvtudásával segít a terhelten, vagy egyáltalán nem jön létre kontaktus. Tolmácsot a hatóságnak csak az eljárási cselekményekhez kell biztosítania, a védő és a terhelte közötti kommunikációhoz nem. Ez a jogszabályi rendelkezés, pontosabban rendelkezéshiány sérti a különbségtétel nélküli eljárás tilalmának elvét.

A harmonikus kapcsolattartást nehezíti, hogy a fogva tartó intézmények túlnyomó többsége hivatali rendszerben engedélyezi csak a védői belépést, kizárja hétfvégeken, munkaidőn túl, sőt még az ún. étkeztetési órákban is. Így előfordulhat és elő is fordult olyan eset, hogy a pénteken őrizetbe vett személyt úgy tartották fogva és tartóztatta le a bíróság, hogy (akár meghatalmazott, akár kirendelt) védőjével egyáltalán nem találkozhatott.

Ügyancsak korlátozó tényezőnek és a védelem alkotmányos jogát is sértő megoldásnak találom azt az építésügyi szabályzatok által elfogadott kialakítást, amely üveg(plexi)falat húz a terhelte és védője közé a rendőrségi fogdáiban. Az üvegfal „lealacsonyító”⁷ kiszolgáltatottságot növelő volta mellett lehetetlenné teszi a védő és a terhelte közötti „intim”, az ügyre vonatkozó, szigorúan az ügyvédi titok körébe is tartozó párbeszédet lefolytatását, miután egymás megértése, meghallása, a terhelte által elmondottak magnószalagon való rögzítése⁸ érdekében kiabáláshoz, de mindenképpen hangos beszédhez kell folyamodniuk. Ennek pedig nem lehet fültanúja egyetlen e szűk körön kívül álló személy, hiszen éppen ennek biztosítására vezették be a védővel való ellenőrzés nélküli kapcsolatot.

A hatályos büntetőeljárás törvényen túlmenően a 19/1995 (XII. 13.) BM-rendelet a rendőrségi fogdák rendjéről 3.§ (4) bekezdése is úgy fogalmaz: „A fogvatartott biztonság felügyelet mellett, ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot.”

Ennek értelmezésére segítségül hívom az R (80) 11. sz. Európa Tanács Miniszteri Bizottsága Ajánlásának 33. pontját, amely az ítélethozatalt megelőző fogva tartásról szól: „Az el nem ítélt fogvatartott és jogi képviselője közötti beszélgetéseknek a rendőri vagy intézeti megbízott láttára, de hallótávolságon kívül kell lefolyjniuk. A szigorú őrizet alatt fogvatartottak esetében azonban a látogatást az öröknek látó- és hallótávolságon belül kell megoldani, kivéve a védővel való találkozást.”

A kérdést érinti az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1987. február 12-én elfogadott (87) 3. sz. ajánlása az Európai Büntetőszabályzatról, amely 93. pontjában rögzíti, hogy az ügyvéd látogathatja a terhelte, „bizalmas információkat” adhat át és hallgathat

meg, ingyenesen tolmácsot vehet igénybe. A védő és a terhelt érintkezését szemmel lehet tartani, de sem közvetlenül, sem közvetve nem szabad lehallgatni, még titkos információszerezés céljából sem, kivéve a védői bűnpártolás alapos gyanúját.

A „védőfal” egyúttal azt is eredményezi, iratokat közösen tanulmányozni nem tudnak, továbbá írásbeli feljegyzéseket, iratokat sem tudnak egymásnak átadni az ellenőrzés későbbi, más formájú felsejlése nélkül. Nincs igazán elfogadható magyarázat, érv a léte-re, annál inkább nincs, mivel a büntetés-végrehajtási intézetekben ilyenekkel nem találkozunk, ott szabadon, elválasztófalak nélkül ül egymással szemben, közelségben védő és fogvatartott.

Ha a védőt kívánják védeni a rendőrségi fogdán belül, ez egyrésztől nem életszerű, miután a fogvatartott rendszeresen egyedül a védőjével találkozhat, akiben igen sanyarú helyzetében bízhat, másrészt ennek kockázati vállalása ellen még egyetlen védő sem tiltakozott. Ha pedig a cél az, hogy egymásnak ne adjanak át bármiféle eljárást veszélyeztető tárgyat, azt nem üvegfalal kell megoldani, hanem a terhelt esetében előzetes és utólagos ruházatátvizsgálással, a védőügyvéd esetében (miután szinte kizárólagosan ők járnak el jelenleg, az új Be. szerint már törvény által deklaráltan) elégnek kell lenni a fegyelmi, etikai, illetve esetleges büntetőjogi felelősségre vonás fenyegetettségnek.

Miután nincs a védelem alkotmányos és büntetőeljárás elvénél magasabb rendű érdekek, amely miatt arányos és szükséges lenne a jog korlátozása, így a magyar Alkotmány-

bíróság következetes értelmezését is alapul véve álláspontom szerint az üvegfal (rács) léte alkotmányéértő.

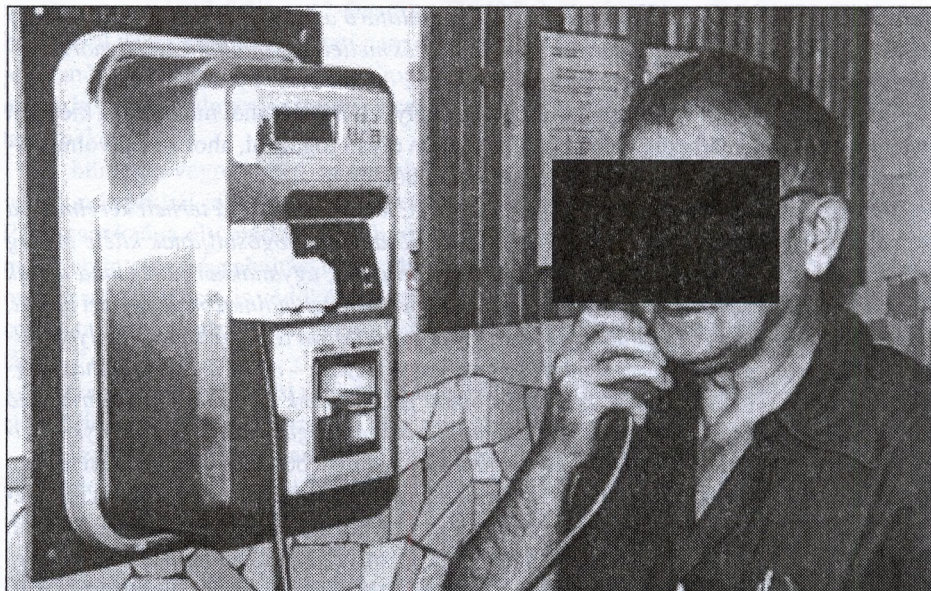
A házi őrizet jelenlegi szabályozása felveti azt a kívánalmat, hogy a bírósági elrendelő határozatban meg kell jelölni a védő irodáját is, mint úti célt, ahova a terhelt alkalmanként eltávozhat. Ennek hiányában ugyanis nem jöhet létre hatósági hivatali helyiségeken kívüli konzultációs hely, mivel a védőügyvéd az etikai kódexe szerint nem keresheti fel védencét annak lakásán. Másik megoldásként vetődik fel, hogy az ügyvédi magatartási szabályt kell enyhíteni, igazítani a megváltozott viszonyokhoz, azonban ezt nem tartom szerencsésnek több okból, legfőképpen az ügyvédi titok szempontjából.

Levelezés a védő és a terhelt között

„A fogva lévő terhelt a védőjével szóban és írásban ellenőrzés nélkül érintkezhet” – rögzíti a Bc. 44. § (6). A megfogalmazás egyetlen okból bírálható; nem derül ki biztosan, hogy ugyanezt megteheti a védő is, vagyis a védő is ellenőrzés nélkül érintkezhet a terhelttel mind szóban, mind írásban. Életszerű és elfogadható, hogy a védő keresi meg a fogvatartottat akár levélben, táviratban. Még sürgősebb esetben, álláspontom szerint nem kizárt, hogy ez telefonon is megtörténhessen, azaz a védő a fogva tartás helyén rendszeresített telefonon tájékoztatja védencét. Erre jelenleg gyakorlati példát nem hallottam, ilyen felkészültséget sem a büntetés-végrehajtási intézetekben, sem a fogdánál nem tapasztaltam. Végképp nem jöhet szóba a jelenlegi életviszonyok között, hogy a védő számítógépes levelet (e-mailt) küldjön védencének, mivel ilyen gépesítettséggel egyik intézmény fogvatartottjai sem rendelkeznek. Nem tartom azonban futurisztikusnak, hogy a fogvatartottak a könyvtárlátogatás keretében számítógéppel is találkozzanak a jövőben, és azon internetezzenek, netán levelet írjanak vagy fogadjanak. A számítógép-kezelés még képzési programjuk része is lehet.

A levelezés hatósági ellenőrzése nehezen észlelhető, még inkább bizonyítható. Gyakorta egyik fél részére sem derül ki, a fogvatartottak nem is szeretik ezt a formát, mint ahogyan a védők sem szoktak ezzel élni, elsősorban rossz tapasztalataikból adódó bizalmatlanságból. A Helsinkai Bizottság keretében végzett tapasztalataim alapján a fogvatartotti leveleket a rendőrségi fogdák személyzete az előadónak küldi fel, még akkor is, ha szabályos külalakkal, bélyeggel van ellátva, annak ellenére, hogy a fogdán szintén ismerik a terhelt védőjét, arról nyilvántartást vezetnek. Ez is – valamint a gyakori késedelmes kézbesítés – azt sugallja a terheltnek, mintha valami kontroll lenne, mással ugyanis nem magyarázható a továbbítás, valamint annak lassúsága. Az előadónak még arról sem kell tudnia, hogy egyáltalán levelet küldött a terhelt védőjének, arról pedig végképp nem, milyen gyakorisággal.

A rossz gyakorlati tapasztalatok mellett visszaveti a levelezést az a tény is, hogy érdemi szankciója a védelem szempontjából nincs az esetleges normaszegésnek, miközben súlyos hátrányokkal járhat. Az ellenőrzés esetleges észlelése esetén bizonyítási nehézségek lépnek fel, a terhelti, védői panasz nem biztos, hogy eléri célját, ha pedig ez mégis sikerülne, az esetleges munkaügyi felelősségre vonás nem ellensúlyozza azt a hátrányt, ami –

mindenekelőtt a terhelt – levél tartalmából kitudódott, ami az ügy érdemére vonatkozóan jogosulatlanul a hatóság tudomására jutott. Az sem vigasztalja a védelmet, hogy a törvényi szabályozás szerint az ilyen módon beszerzett bizonyíték nem használható fel. Az abban foglalt adatot, az abból nyert információt ugyanis hozzáértő módon perrendszerűvé teheti az eljáró hatóság.

A jogsértés súlyát jól jelzi az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes gyakorlata is, amely több határozatában elmarasztalta a törvénysértőn eljáró hatóságok állami magatartását. Domenchini Olaszország elleni 1996-os ügyében kimondta, hogy sértette az Egyezmény 8. cikkét (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) az a tény, hogy a börtönben lévő személy levelezését – ide értve az ügyvédjével folytatott levelezést is – a börtönhatóságok ellenőrizték.

Megsértették továbbá a 6. cikk 3/b pontját (a védekezés előkészítéséhez szükséges eszközökkel való rendelkezést) azzal, hogy a kérelmezőnek ügyvédjéhez írt, a semmisségi panasz benyújtásához szükséges indokolást tartalmazó levelét felbontották, elolvasták, és a Semmitűzőkhez történő benyújtásra nyitva álló tíznapos törvényi határidő után adták csak át neki, így az ügyvéd azt késve adta be.⁹

Telefonálás a védő és a fogva tartott terhelt között

A büntetés-végrehajtási intézetekben rendezett a terhelt védőnek való telefonálása, a fogdák esetében azonban ez nem igaz. Annak ellenére nem lehetséges a terhelti telefonálás, hogy erről a már idézett 19/95. (XII. 13.) sz. hatályos fogdarendelet 6.§ (5) bekezdé-

se rendelkezik: „A fogvatartott távbeszélő használatára a fogva tartást végrehajtó szerv lehetőségei szerint jogosult. A távbeszélő ellenőrzés mellett használható, az ellenőrzés tényéről a fogvatartottat tájékoztatni kell.”

Még ott sem találkozik a gyakorlat a jogszabályi előírással, ahol műszakilag kiépített telefonvonal van, márpedig még nem talákoztam olyan fogdával, ahol ne lett volna távbeszélő rendszeresítve, legalább biztonsági okokból.¹⁰

A szakirodalomban felmerült olyan álláspont, amely szerint „a terhelt kérelmére a rendőri szerv közreműködésével hívott távbeszélő-állomás jogosultjának kiléte elvileg ellenőrizhető ugyan a közzétett nyilvántartások alapján, ugyanakkor nincs mód annak korlátozására, hogy a védenc valóban a kirendelt vagy meghatalmazott védőjével beszél, s nem pedig éppen a szabadlábon védekező vagy az üldözött tettestársával. Az ilyen »ellenőrzés« ugyanakkor – jórészt munkaigényessége folytán – nem várható el a hatóságtól, de az sem feledhető, hogy az ilyen, a hívott fél kilétének megállapítására irányuló kontroll eredményének kétségtelenségében, megbízhatóságában is alig reménykedhetnének a nyomozó szervek.”¹¹ Borai Ákos szerint jogsértő a büntetés-végrehajtási intézetek fentebb jelzett telefonhasználati gyakorlata, mivel ellenőrizhetetlen a hívott fél kiléte és így értelmetlenné válik a fogva tartás is, amely az összebeszélést kívánta kizárni.

Ezt az egyedi álláspontot elfogadni nem tudom, mivel a gondolatmenet alapján megkérdőjelezhető a személyes kapcsolattartás és a levelezés jogossága is. Hiszen ott sem ellenőrizhető egyértelműen és biztosan, hogy a védő nem nyújt-e át valamilyen társbéli üzenetet, iratot stb., illetve, hogy a védőnek szóló levélben nincs-e másnak szóló üzenet, irat. Ott is csak tartalmi ellenőrzéssel győződhetnénk meg 100 százalékosan a védői üzenet valóságáról, azonban ez – mint ahogyan Borai Ákos is helyesen rámutat – jogsértő lenne. A szabályok megkerülésének pusztá lehetőségéből nem lehet arra következtetni, hogy meg is kerülik, és erre alapozva nem szabadna magát az intézményt kirekeszteni.¹²

¹³

Hogyan tovább?

A problémafelvetések után – álláspontom szerint – az alábbi változtatásokra van szükség a harmonikus, jogállami követelményeknek megfelelő érintkezéshez a védő és fogvatartott terhelt között.

Az őrizetbe vételkor védőt kell kirendelni „az eljárás alá vont személy” részére, ha már nincs meghatalmazott védője. Szándékosan használtam az idézőjeles kifejezést, ezt használja az alkotmány már idézett rendelkezése is.¹⁴ Ezáltal már az első terhelti kihallgatásnál megvan az elvi és gyakorlati lehetősége a védői részvételnek, miután a hatóság rövid úton is értesítheti a védőt a kirendelés tényéről, illetve a terhelti kihallgatás időpontjáról. Ezáltal az előzetes letartóztatás előtti meghallgatáson, sőt már azt megelőzően létrejöhethet a védő és terhelt közötti kapcsolatfelvétel. A kötelező védelmi esetek körét tehát ki kell terjeszteni az őrizetbe vett személyekre. Ez lenne megfelelő azon Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmány 15. cikkely (3) bekezdése b. és d. pontjában, az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága által (ENSZ Officinal Records of the General Assembly, Forty – sixth Session, Supplement No. 40, 166. szakaszában), továbbá az Európa Tanács Minisz-

teri Bizottsága 1987. február 12-én elfogadott (87) 3. sz. ajánlása az Európai Büntetőszabályzatról 93. pontjában rögzített nemzetközi követelménynek is, amely előírja, hogy a jogi tanácsadás, a védelemhez való jog lehetőségét nem sokkal az őrizetbe vétel után (a másik két megfogalmazás szerint a letartóztatás, illetőleg a bebörtönzés pillanatától) biztosítani kell.

A büntetés-végrehajtási intézetekben a meghatalmazással nem rendelkező, de védői szándékkal jelentkező jelöltek bebocsátását a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága oly módon szabályozhatja, hogy lehetőséget teremtsen a terhelt számára, ha a büntetés-végrehajtási intézet képviselőjének jelenlétében szabályos meghatalmazást ad a potenciális védőként megjelenő személynek. Ezt követően már a hatályos meghatalmazás birtokában, ellenőrzés nélkül sor kerülhet az ügyvédi beszélő megtartására.¹⁵

Ugyanezen megoldással a fogdarendeletnek is lehetőséget kell nyújtania, hogy az ügy előadójának jelenlétében történjen meg a meghatalmazás adása.

Célszerű lenne módosítani a büntetőeljárás során kirendelt védő díjáról és költségeiről szóló 1/1974. (II. 115.) IM-rendeletet olyképpen, hogy a kirendelt védőt díj megillesse a terhelttel való kapcsolattartásért, beleértve az igénybe veendő tolmács díját is.

A kirendelt védők mulasztásai esetében pedig, miután az államnak, mint ahogy már korábban utaltam rá –, biztosítani kell a hatékony jogi képviseletet, kötelessége azt is ellenőrizni, hogy az ügyvéd elvégezte-e a feladattal járó munkát. Eszerint a kirendelt ügyvédet ellenőrizni kell, kötelezni a munka rendes elvégzésére, vagy átadni másnak az ügyet.¹⁶ Szükség szerint pedig fegyelmi felelősségre vonást lehet kezdeményezni.

Mind a büntetés-végrehajtási intézetekkel, mind a fogdák rendjével kapcsolatos szabályozást olyképpen kell módosítani, hogy egyértelművé váljon a védő és terhelt közötti érintkezés lehetséges időszaka, amely nem korlátozható hivatali rendre. Lehetőséget kell adni a hivatali munkaidőn túli védői bejutásra, kapcsolatfelvételtel és -tartásra. Ugyanilyen módosítást igényel az – álláspontom szerint – alkotmányellenesnek is minősíthető elválasztó üvegeplexi, rácsfal használata az ügyvédi beszélőhelyiségben. Feloldását javaslom a büntetés-végrehajtási intézetek mintájára.

A házi őrizet elrendelése esetén a védelem alanyainak (terhelt, védő) célszerű előzetesen indítványozni az ügyben érintett hatóságoknak a védővel való kapcsolattartás engedélyezését akkor is, ha az őrizetesnek még nincs védője. A hatóságoknak, mindekelőtt a bíróságoknak – a későbbi anomáliák elkerülése érdekében – határozatban kell lehetőséget adni a védővel való kapcsolattartásra, az erre vonatkozó mozgásra.

A terhelti védőnek szóló levelezés megnyugtató módját javasolja *Herke Csongor*:¹⁷ lássa el kísérőborítékkal a terhelt a védőnek írt levelet, így a címzett előadó a lezárt borítékú védői levelet tudja továbbítani további ellenőrzés nélkül.

A magam részéről további egyszerűsítésként javaslom, hogy a fogdából közvetlenül a védőhöz irányítsák a levelet, mindenféle közbeiktatás nélkül. Ezt rögzíteni lenne ildomos a fogdarendeletben is. Ugyanígy egyértelműen és „lehetőségi” engedmény nélkül kötelezni kell a fogva tartó fogdákat rendeleti módosítással, kógens szabályozással, hogy a terhelt – saját költségére – telefonálhasson a védőnek.

Jegyzetek

Vókó György: *Az előzetes letartóztatás végrehajtásának tapasztalatairól és gyakorlati kérdéseiről*, Magyar Jog 1992/3. sz. 158. o.

Itt mindenekelőtt a hivatásos védőről beszélnek, hiszen a laikus védők helyzete még nehezebb. Lehetnek egyes esetekben külön jogszabályban megjelölt személyek, valamint vétségi eljárásban nagykorú hozzátartozók (Be. 45. § (1) b., c. pont). Mégha ezek minimális esetben is fordulnak elő – gondolatsorom a laikus védőkre is vonatkozik. Az új Be. szerint – helyesen – már csak ügyvéd láthatja el a védői feladatokat.

Ennek részletes taglalása megtalálható: Fenyvesi Csaba: *Az önkéntes védelem*, Ügyvédek Lapja, 1997/3. sz. 33–38. o.

Az Európa Tanács „Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód Megelőzésére létrehozott Bizottsága” 1992-ben végzett vizsgálatában a német szabályozást kifogásolva ajánlotta, hogy a védőhöz való jog már a rendőrségi őrizet kezdetétől illesse meg a terhelhet. Ehhez hasonlóan Franciaországban sem volt joga a terheltek egészen 1993-ig ahhoz, hogy a rendőrségi fogva tartás 24 plusz 24 órája alatt védőt vegyen igénybe. Róth Erika: *Tárgyalásra várva*, Magyar Jog, 1988–5. sz. 305. o.

Védő a büntetőeljárásban c. PhD értekezésem adatgyűjtése során 1998/1999-ben, 1273 ügyirat áttekintésén túlmenően kérdőíves felmérést végeztem jogalkalmazók (bíró, ügyész, ügyvéd, rendőr) és fogvatartottak körében.

a) Alkotmány- és Jogpolitika Intézet (COLPI) – Magyar Helsinki Bizottság Budapest, 1997. Előrehozott büntetés,

Rendőrségi fogdák – fogvatartottak a rendőrségen 1996.

b) Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése a 6564/1996. sz. vizsgálatáról: A kirendelt védővel rendelkező fogvatartott személyek védelemhez való jogának érvényesülése a büntetőeljárás nyomozási szakaszában. 1996.

Letartóztatottak jogi helyzete, Magyar Jog 1995/8. sz. 461. o.

Ruttner György: *Védői jogok – állampolgári jogok*, Magyar Jog, 1989/4. 359. o.

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM-rendelet módosításáról szóló 12/1996. (VI. 28.) BM-rendelet értelmében a védő a rendőrségi fogdában fogva tartott védencével való érintkezése során hangrögzítő eszközt magánál tarthat és a védelem ellátása körében az általa készített hangfelvételt a fogdából ellenőrzés nélkül kiviheti.

Megjelent magyarul a Bírósági Határozatok 1997/9. sz. 715–717. o. Ugyanilyen tartalmú és indokolású döntés született a Calogero Diana Olaszország elleni ügyében szintén 1996. november 15-én kelt ítéletben. (BH 1997/10. 795–796. o.) Hasonló tartalmú

a Petra Románia elleni ügy 1998. szeptember 23-án kelt ítélete, amelyben kimondta a bíróság, hogy Románia megsértette az Egyezmény 8. cikkének 2. pontját (magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog), amikor ellenőrzés alá vetette a fogvatartottnak az Emberi Jogok Európai Bizottságával folytatott levelezését. A román hatóságok ezenkívül megsértették az Egyezmény 25. cikkét (az egyéni panaszjog) is, mivel a kérelmezőt megfenyegették a Bizottsághoz benyújtott panasz miatt, ez pedig a kérelmező hatékony joggyakorlását akadályozza, jogtalan nyomásgyakorlásnak minősül. (BH Melléklete 1992/2. 46. o.)

Ugyanilyen megállapításokra jutott **Herke Csongor:** *Az előzetes letartóztatás elméleti és gyakorlati kérdései* c. PhD. értekezésében, Pécs, 2000. kézirát, 257. o.

Borai Ákos: *A kirendelt védő – ahogyan az Országgyűlési Biztosok Hivatala látja*. Belügyi Szemle 1997/3. sz. 3. o.

Igy gondolja a svájci büntető szabályozás is, amely szerint a visszaélésre konkrét gyanúja esetén a védővel való szabad érintkezésre adott engedélyt vissza lehet vonni vagy korlátozható; magától értetődik, hogy ennek során tiszteletben kell tartani az arányosság elvét. Lásd részletesebben **Karl Spühler:** *Az emberi jogokól szóló európai egyezmény a szövetségi bíróság büntető és büntetőeljárásjogi joggyakorlatában*. Magyar Jog, 1991/12. 764. o.

Hasonló eset fordult elő a német joggyakorlatban, a 70-es években, amikor is terroristák bűncselekménnyel gyanúsított fogva tartott személyeknek védői segítséggel juttattak be jogellenes tárgyat, ennek következményeként korlátozták a védők terheltekkel való kapcsolattartását. Itt azonban volt egy súlyos normaszegés, és volt egy magasabb rendű érdek, aminek következtében a korlátozás arányos és szükséges volt, ugyanakkor itt sem zárták ki az érintkezést, csak szűkítették és fokozták a biztonsági ellenőrzést.

Tremmel is megállapítja, hogy a védelem elvének három jogforrása (alkotmány, bírósági szervezeti törvény, büntetőeljárás törvény) való kimondása miatt az alanyi kör (alkotmány, büntetőeljárás alá vont személy, Bsz.: vádlott, Be.: terhelt) és az alapelv tartalma, terjedelme bizonytalan. **Tremmel Flórián:** *Büntetőeljárásjog, Általános rész*. Pécs, 1996. 65. o.

A javaslat megegyezik **Lajtár István:** *A védő és az előzetes letartóztatás kapcsolattartása*. Ügyészek Lapja, 1994/2. 22. o.

Human Rights and Pretrial Detention United Nations, NY – Geneva, 1994. Application No. 9127/80. Strasbourg Digest of Case Law

Herke Csongor: *A gyanúsított és a védő érintkezése az előzetes fogva tartás során*. Belügyi Szemle, 2000/9. 79–89. o.